

ΜΗΝΑΣ ΑΛ. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ

Ο ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ΚΑΙ Η ΘΡΑΚΗ*

Συμπληρώνονται τον επόμενο χρόνο (1994) τριάντα χρόνια από τον θάνατο (1964) του Στίλωνα Π. Κυριακίδη, πρώτου καθηγητή της λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (1926-1957) και διακεκριμένου τέκνου της Θράκης. Είχε γεννηθεί εδώ, στην Κομοτηνή (τα βυζαντινά Κουμουτζηνά του Καντακουζηνού, τα οποία η Τουρκική διοίκηση μετάπλασε σε Γκιουμουλτζίνα)¹ το 1887. Η τριακοστή επέτειος του θανάτου του, που πλησιάζει, σε συνδυασμό με την οργάνωση του Α΄ Συμποσίου Ανθρωπολογίας από τον Δήμο Κομοτηνέων και το Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, αφιερωμένου μάλιστα στη μνήμη του Κυριακίδη (και στη μνήμη της κόρης του Άλκης Κυριακίδου-Νέστορος: 1935-1988, καθηγήτριας, επίσης, της λαογραφίας στο ίδιο Πανεπιστήμιο: 1976-1988) φέρνει στο προσκήνιο το θέμα της προσφοράς του, όχι μόνο στην επιστήμη της Ελληνικής Λαογραφίας, την οποία υπηρέτησε με ευσυνειδησία και συνέπεια, αλλά και στις επιστήμες της ιστορίας, της φιλολογίας, της γλωσσολογίας, ακόμη και της αρχαιολογίας, οι οποίες τον απασχόλησαν επίσης.

Άλλοι συνάδελφοι θα αναφερθούν και θα σχολιάσουν το πολύπλευρο αυτό έργο του χαλκέντερου Θρακιώτη ερευνητή και θα επισημάνουν την ουσιαστική συμβολή του στην επιστημονική έρευνα. Η δική μου ανακοίνωση, που κινείται θεματικά σε συγκεκριμένα πλαίσια, σκοπεύει να δώσει, μετά από μια σύντομη αναφορά στα βιογραφικά του, τη συνολική, κατά το

* Συμπληρωμένη μορφή ανακοίνωσης που έγινε στο Α΄ Συμπόσιο Ανθρωπολογίας (Κομοτηνή, 5-7 Νοεμβρίου 1993). Το Συμπόσιο ήταν αφιερωμένο στη μνήμη του Στίλωνος Κυριακίδη και της Άλκης Κυριακίδου-Νέστορος.

1. Βλ. ενδεικτικά Στίλπωνος Π. Κυριακίδη, *Περί τήν ιστορίαν τῆς Θράκης: Ὁ Ἑλληνισμός τῶν συγχρόνων Θρακῶν — Αἱ πόλεις Ξάνθη καί Κομοτηνή, Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν — Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, Θεσσαλονίκη 1960, σ. 53-55.*

δυνατό, εικόνα των μελετών του για τη Θράκη και παράλληλα να υπογραμμίσει τη σημασία τους στην επιστημονική έρευνα.

* * *

Ο Στίλπων Κυριακίδης ήταν το μοναχοπαίδι του γιατρού Παρασκευά Κυριακίδη και της συζύγου του Φωτεινής, που ήταν δασκάλα. Τα μαθήματα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης παρακολούθησε στην Κομοτηνή και της δευτεροβάθμιας στις Σέρρες. Το 1907 γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το έτος μάλιστα αυτό ο Νικόλαος Πολίτης (1852-1921), ιδρυτής και θεμελιωτής της Ελληνικής λαογραφικής επιστήμης, άρχισε να προσθέτει στις πανεπιστημιακές παραδόσεις του¹ και μαθήματα λαογραφίας². Έτσι ο νεαρός φοιτητής είχε την καλή ευκαιρία να είναι από τους πρώτους δέκτες των λαογραφικών μηνυμάτων του μεγάλου Πολίτη.

Μετά την αποφοίτησή του από τη Σχολή (1911) διορίστηκε καθηγητής στην (ιστορική) Ζωσιμαία Σχολή Ιωαννίνων και κατόπιν γυμνασιάρχης (1912-1914) στο Παγκύπριο Γυμνάσιο Λευκωσίας. Το 1914 διορίστηκε συντάκτης του Ιστορικού Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας και το 1918 διευθυντής τού (νεοσύστατου) Λαογραφικού Αρχείου, το οποίο ίδρυσε ο Ν. Γ. Πολίτης.

Το 1926, ιδρυτική χρονιά του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, διορίστηκε τακτικός καθηγητής στην (τότε) «Έδρα της Θρησκείας τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων, τοῦ Ἰδιωτικοῦ αὐτῶν Βίου καὶ τῆς Λαογραφίας» και εγκαταστάθηκε μόνιμα στη συμπρωτεύουσα. Τώρα τον απορροφά ολοκληρωτικά το νέο Πανεπιστήμιο, στο οποίο αφιερώνει όλο τον χρόνο και τη δυναμική ενεργητικότητά του. Εκλέχτηκε τρεις φορές κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής και δύο χρονιές (1934 και 1942) τιμήθηκε με το πρυτανικό αξίωμα.

1. Ο Πολίτης είχε εκλεγεί και διορισθεί το 1890 καθηγητής της Μυθολογίας και της Ελληνικής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Βλ. περισσότερα γι' αυτόν στα παρακάτω δημοσιεύματα: Στίλπωνος Π. Κυριακίδη, «Ν. Γ. Πολίτης», Λαογραφία, 7 (1923), σ. θ' - να'. — Νέα Εστία (Αφιέρωμα στον Νικόλαο Πολίτη), 55: 643 (1954), σ. 490-521. — Γεωργίου Α. Μέγα, «Αί λαογραφικαί σπουδαί καὶ ὁ Νικόλαος Πολίτης», Πρακτικά τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 46 (1971), σ. 11-34. — Δημ. Σ. Λουκάτου, Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1977, σ. 65-73. — Άλκης Κυριακίδου - Νέστορος, Η θεωρία της Ελληνικής Λαογραφίας: Κριτική ανάλυση, Εταιρεία Σπουδῶν Νεοελληνικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ Γενικῆς Παιδείας, Αθήνα 1978, σ. 99-110. — Μιχάλη Μερακλή, «Νικόλαος Πολίτης: Ο πατέρας της Ελληνικής Λαογραφίας», Τριφυλιακή Εστία, 10:60 (1984), σ. 687-694. — Στεφ. Δ. Ημέλλου, Σημειώσεις Ελληνικής Λαογραφίας: Ιστορικά και μεθοδολογικά θέματα, τεύχος Α', Αθήνα 1985, σ. 75-77. — Μηνά Αλ. Αλεξιάδη, «Μνήμη Ν. Γ. Πολίτη», εφ. Η Καθημερινή, 7 Ιουλίου 1992, σ. 10.

2. Βλ. σχετικά Στίλπωνος Π. Κυριακίδη, «Ν. Γ. Πολίτης», ό.π., σ. χγ'.

*Στίλπων Π. Κυριακίδης
(1887-1964)*

Διετέλεσε Πρόεδρος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών από το 1942 ως τον θάνατό του και το 1947 εκλέχτηκε αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Είχε εκλεγεί επίσης μέλος της Ακαδημίας του Όσλο, της Ακαδημίας του Παλέρμο, της Αγγλικής Λαογραφικής Εταιρείας και πολλών Ελληνικών Επιστημονικών Σωματείων.

Το έργο που άφησε ο Κυριακίδης, είναι (διεπιστημονικά) πολύπλευρο και σημαντικό¹. Περιορίζομαι εδώ να δώσω μόνο συγκεντρωτικούς αριθμούς. Ο Κυριακίδης δημοσίευσε συνολικά 821 μικρές ή μεγάλες εργασίες, από τις οποίες 30 είναι αυτοτελή βιβλία, 137 διάφορα άρθρα, μελετήματα, σύμμικτα, σημειώματα σε περιοδικά, τιμητικούς τόμους και εφημερίδες, 330 σύντομες ή εκτενείς βιβλιοκρισίες, 11 βιβλιογραφικά σημειώματα, 291 άρθρα σε εγκυκλοπαιδείες και λεξικά, 12 νεκρολογίες και 11 υπηρεσιακές εκθέσεις. Περισσότερα στοιχεία μπορεί να δει κανείς στα αναλυτικά βιοεργογραφικά του, που δημοσιεύτηκαν στον Αφιερωματικό Τιμητικό Τόμο του 1953² και στο Συμπλήρωμα του 1965³.

* * *

Η ανάλυση και αξιολόγηση του συγγραφικού έργου τού Κυριακίδη, που έχει θεματικόν άξονα την περιοχή της Θράκης, προϋποθέτει κάποια, στοιχειώδη έστω, ταξινόμηση. Έτσι στο σχετικό έργο συγκαταλέγονται λαογραφικά, γλωσσολογικά, ιστορικά και αρχαιολογικά δημοσιεύματα, τα

1. Πρβλ. και Λίνου Πολίτη, «Στίλπων Π. Κυριακίδης: 1887-1964», Ελληνικά, 18 (1964), σ. γ'.

2. Στις 10 Νοεμβρίου 1951, με αφορμή τη συμπλήρωση εικοσιπέντε χρόνων πανεπιστημιακής υπηρεσίας, οργανώθηκε προς τιμήν τού καθηγητή Στίλπωνα Κυριακίδη, με πρωτοβουλία των συναδέλφων του της Φιλοσοφικής Σχολής και του Πρύτανη, εορτασμός στην αίθουσα τελετών του Πανεπιστημίου. Μίλησαν συνάδελφοι και μαθητές του τιμώμενου, εκπρόσωπος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών και στο τέλος ευχαριστώντας ο ίδιος ο Κυριακίδης. Εκεί ανακοινώθηκε και η έκδοση τιμητικού τόμου με συνεργασίες Ελλήνων και ξένων επιστημόνων, συναδέλφων, φίλων και μαθητών του καθηγητή. Η έκδοση του (ογκωδέστατου) τόμου πραγματοποιήθηκε το 1953. Στον τόμο αυτόν βλ. (συγκεντρωτικά) τα μέχρι τότε δημοσιεύματά του στην εργασία της Ελένης Λαζαρίδη, «Βιβλιογραφία Στίλπωνα Π. Κυριακίδου: 1910-1953», Προσφορά εις Στίλπωνα Π. Κυριακίδη, Έταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1953, σ. ια' -ξβ'. Βιογραφικές πληροφορίες και σύντομες αποτιμήσεις του μέχρι τότε έργου του περιέχονται στις ομιλίες της τιμητικής εκδήλωσης, που έγιναν από τους καθηγητές Σ. Γ. Καψωμένο, Ι. Θ. Κακριδή, τους μαθητές του Α. Γ. Πολυμένη και Ελένη Σγουρού και τον Γεν. Γραμματέα της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών Αλέξ. Λέτσα. Βλ. σχετικά ό.π., σ. 3-21.

3. Βλ. σχετικά Γ. Ι. Θεοχαρίδη, «Στίλπων Π. Κυριακίδης: 25 Οκτωβρίου 1887—18 Μαρτίου 1964», Μακεδονικά, 6 (1964-1965), σ. ζ' -ιδ'. —Του ίδιου, «Συμπλήρωμα βιβλιογραφίας: Έργα Στίλπωνα Π. Κυριακίδου από του έτους 1954 κ.ε.», ό.π., σ. ιε' -κγ'.

οποία συνθέτουν τη γενική εικόνα των συναφών ενδιαφερόντων του.

Τα Θρακικά λαογραφικά του αποτελούν τέσσερις εργασίες στο περιοδικό «Λαογραφία» του 1910 και μία στο «Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος» του 1922. Η πρώτη «Τὰ κατὰ τὸν γάμον ἔθιμα ἐν Γκιουμουλτζίνη»¹, που ἔγραψε φοιτητῆς ἀκόμα τῆς φιλολογίας, δίνει ἐν πρώτοις ἀκριβῆ περιγραφή των γαμήλιων τελετῶν, ὅπως τελούνταν παλαιότερα στη γενέτειρά του. Η περιγραφή των εθίμων δημοσιεύεται πρώτα στο τοπικό ιδίωμα και στη συνέχεια, για πληρέστερη κατανόηση, μεταφέρεται το σχετικό κείμενο στην καθαρεύουσα. Ο συγγρ. παραθέτει ἀκόμη ἐννέα γαμήλια τραγούδια. Στις παρατηρήσεις που ἀκολουθοῦν σημειώνει ὅτι αὐτὰ ἐτραγουδοῦντο πρὶν ἀπὸ τριάντα και πλέον χρόνια στους γάμους, ἀλλὰ τώρα (1910) ἔχουν πλέον λησμονηθεῖ².

Δείγματος χάριν ἀναφέρω τὸ πρῶτο τραγούδι με τίτλο «Τὴν τράπεζα τὴν ἀργυρή».

*Τὴν τράπεζα τὴν ἀργυρὴ θέλου νὰ τὴν τιμήσου,
 με ρόδα, με τριαντάφυλλα νὰ τὴ ρουδουστολίσου.
 Βάλτι τοὶς στάμνις ἀργυρῆς, πιρουνία ἀσημένια,
 μαλαματένια τὰ φαγιά κι ἀσημένια πιάτα,
 5 κι τοῦ πουτήρι που κιρνά κι ικεῖνου ἀσημένιου.
 Τριγύρου γύρου ἀρχοντις κι ὄλου ἀρχοντοπούλις,
 στη μέση εἶνι οὐ Χριστὸς κι ὄλοι τὸν προσκυνούνε.
 Στου σπίτι που πατήσαμε, πέτρα νὰ μὴ ραγίσει
 κι οὐ νοικοκύρις τοῦ σπιτιοῦ χρόνια πολλὰ νὰ ζήσει³.*

Εἶναι, νομίζω, προφανές ὅτι τὸ τελευταῖο δίστιχο εἶναι παρέμβλητο, ἐπέισακτο ἀπὸ θρησκευτικὰ τραγούδια (κάλαντα). Ἄλλωστε και ὁ ἴδιος ὁ Κυριακίδης υπαινίσσεται δανεισμούς στίχων κατὰ τὴ σύνθεση των τραγουδιῶν που δημοσιεύει⁴.

Ἡ δεύτερη εργασία εἶναι συλλογή και σύμμικτη (χωρὶς κατάταξη) δημοσίευση ἐπτὰ παραλλαγῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς παλαιᾶς Γκιουμουλτζίνης⁵. Τα τραγούδια ταξινομοῦνται σε ἀκριτικά (τέσσερα)⁶ και πα-

1. Λαογραφία, 2 (1910), σ. 48-59.

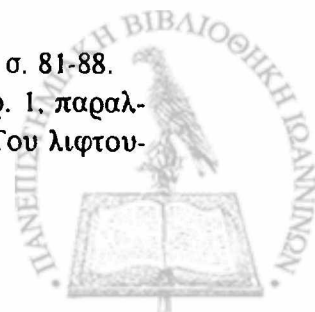
2. Ὁ.π., σ. 59.

3. Ὁ.π., σ. 56.

4. Ὁ.π., σ. 59.

5. «Ἄσματα δημοτικὰ Γκιουμουλτζίνης τῆς Θράκης», Λαογραφία, 2 (1910), σ. 81-88.

6. Πρόκειται συγκεκριμένα για τα τραγούδια «Ἡ Κουσαντής» (σ. 81-82, αρ. 1, παραλλαγή του Πορφύρη), ἀτίτλη παραλλαγή του προηγούμενου (σ. 82-83, αρ. 2), «Του λιφτου-

ραλογές (τρία)¹. Ιδιαίτερα ενδιαφέρει η παραλογή με τίτλο «Η Αριτή» (43 στίχοι)², η οποία ανήκει στον δραματικό θεματικό κύκλο των παραλλαγών «Της νύφης που κακοτύχησε»³. Η υπόθεση του δημοσιευόμενου από τον Κυριακίδη τραγουδιού, που ο Ν. Πολίτης σε (παρένθετο) σημείωμά του χαρακτήρισε «κάλλιστο»⁴, έχει συνοπτικά ως εξής: Τρεις βασιλιάδες πάντρεψαν την Αρετή σε ξένη χώρα και της έδωσαν μεγάλη προίκα. Όμως ήρθαν δύσκολοι καιροί, «χρόνια δίσεκτα και καταραμένα», η προίκα χάθηκε και όλοι έπεσαν σε μεγάλη δυστυχία. Η νύφη τότε αποφάσισε να γυρίσει στους γονείς της και ύστερα από πενθήμερη ταλαιπωρία, έφτασε στο πατρικό της σπίτι, αλλά κανείς δεν τη γνώρισε. Ζήτησε να δουλέψει εκεί και της δόθηκε εργασία στον αργαλειό. Ενώ δούλευε, σιγοτραγουδούσε για το προξενικό και τον γάμο της στην ξενιτειά. Η μητέρα της, που δεν την αναγνώρισε ακόμη, τη ρώτησε για τον τόπο καταγωγής των γονέων της. Η κοπέλα απάντησε ότι η μητέρα της είναι από τα Γιάννινα και ο πατέρας της από την Πόλη και ότι η ίδια είναι η κόρη της που στάλθηκε στα ξένα. Με την αναγνώριση λιποθύμησε η μάνα και τελικά πέθαναν και οι δύο.

Η παραλλαγή της Κομοτηνής λοιπόν έχει τραγικό τέλος, αντίθετα προς παραλλαγές άλλων τόπων, όπου δεν υπάρχει τέτοιο τέλος, αλλά μόνο η αναγνώρισή⁵, που μάλλον αφήνει να υπονοηθεί αίσιο τέλος.

καράκ'» (σ. 83-84, αρ. 3. παραλλαγή του Φυλακισμένου και της βασιλοπούλας) και «Ου λέβιντας» (λεβέντης — σ. 87-88, αρ. 7, παραλλαγή του λεβέντη ή βοσκού και του Χάρου).

1. Πρόκειται για τα τραγούδια «Του Άη Γεώργη του τραγούδι» (σ. 84, αρ. 4), άτιτλη παραλλαγή του προηγούμενου (σ. 85, αρ. 5) και «Η Αριτή» (σ. 85-86, αρ. 6).

2. Ό.π., σ. 85-86.

3. Παραλλαγές του θεματικού αυτού κύκλου μελέτησε ο Κώστας Ρωμαίος, Η ποίηση ενός λαού, Αθήνα 1968, σ. 124-135.

Παραλλαγές του τραγουδιού αυτού διασκεύασε σε δράμα ο ποιητής Σπ. Βασιλειάδης (1844-1874) με τίτλο «Θάνος Καλλισθένης». Δημοσιεύτηκε στον β' τόμο των «Αττικών νυκτών» (β' έκδοση 1882). Πρβλ. Ν. Γ. Πολίτη, «Σημειώσεις», Λαογραφία, 2 (1910), σ. 87 και 'Ακαδημίας 'Αθηνών, 'Ελληνικά δημοτικά τραγούδια, τόμ. Α', Δημοσιεύματα του Λαογραφικού 'Αρχείου, αρ. 7. 'Εν 'Αθήναις 1962, σ. 356. Πρβλ. και όσα γράφει για το έργο αυτό ο ιστορικός του θεάτρου Γιάννης Σιδέρης, Ιστορία του νεοελληνικού θεάτρου, τόμ. Α': 1794-1908. Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1990², σ. 80 και σημ. 77.

4. Ν. Γ. Πολίτη, «Σημειώσεις», ό.π.

5. Βλ. Ν. Γ. Πολίτη, 'Εκλογαί από τὰ τραγούδια του 'Ελληνικού λαού, 'Εκδόσεις Βαγιονάκη, 'Αθήναι 1966⁵, σ. 122-124. — Δημητρίου Πετρόπουλου, 'Ελληνικά δημοτικά τραγούδια, τόμ. Α'. Βασική Βιβλιοθήκη αρ. 46, Αθήναι 1958, σ. 128-130. — 'Ακαδημίας 'Αθηνών, 'Ελληνικά δημοτικά τραγούδια, ό.π., σ. 355-357. — Γιώργου Ιωάννου, Το δημοτικό τραγούδι: Παραλογές, Εκδοτική Ερμής, Αθήνα 1975, σ. 68-71. — Σωκράτη Λ. Σκαρτσή, Δημοτικά τραγούδια: Ανθολογία, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1987, σ. 50-51.

Στα Σύμμικτα της «Λαογραφίας» (1910) ο Κυριακίδης καταχώρισε και μια σύντομη λαϊκή παράδοση της Κομοτηνής για τον Άγιο Κωνσταντίνο¹.

Στον ίδιο τόμο δημοσίευσε επίσης ογδόντα επτά δεισιδαιμονίες και δεισιδαιμονικές συνήθειες στο ιδίωμα της παλιάς Γκιουμουλτζίνας², τις οποίες αποδίδει και στη νεοελληνική γλώσσα. Μία απ' αυτές αναφέρεται στη βροχή της Πρωταπριλιάς, η οποία εθεωρείτο «μεγάλο γιατρικό» για τον πυρετό. Έτσι σε περίπτωση που έβρεχε την ημέρα αυτή, διατηρούσαν τη βροχή σε μπουκάλια και την έπιναν, όταν είχαν πυρετό³. Αυτό ίσως σχετίζεται και με τα άλλα εθιμικά (συνήθως ψευδολογήματα) πλαισιώματα της ημέρας και στην (υποτιθέμενη) δεισιδαιμονική της δύναμη⁴. Στο τέλος της εργασίας πρόσθεσε γλωσσικές παρατηρήσεις για τα ιδιωματικά κείμενα.

Οι λαογραφικές εργασίες του Κυριακίδη ολοκληρώνονται με τη δημοσίευση εννέα Θρακικών παραδόσεων (από την ευρύτερη περιοχή της Κομοτηνής) το 1922⁵. Οι παραδόσεις αυτές σχολιάζονται και συσχετίζονται με άλλες από το ομώνυμο έργο του δασκάλου του Ν. Γ. Πολίτη⁶.

Ο Κυριακίδης δεν έγραψε άλλες εργασίες για τη Θρακική λαογραφία. Αλλά και οι παραπάνω, από τους φοιτητικούς χρόνους ως επί το πλείστον, είναι, όπως βλέπουμε, κατάθεση υλικού, προκειμένου να διασωθεί από τη λήθη. Ίσως αυτό να οφείλεται στις πολυποίκιλες επιστημονικές, διδακτικές και διοικητικές υποχρεώσεις του, που δεν του επέτρεψαν να μελετήσει συστηματικότερα τα λαογραφικά της γενέτειράς του. Άλλωστε μεγάλο μέρος των ερευνητικών του ασχολιών αφορά την ιστορία του Θρακικού χώρου, στην οποία προφανώς έκρινε ότι έπρεπε να δώσει την προτεραιότητα.

* * *

Ο Κυριακίδης δημοσίευσε επίσης ένα σύντομο άρθρο (1921)⁷, όπου ταυτίζει μια σημερινή τοπωνυμία (Μπουλούστρα, στα νότια παράλια της Δυτικής Θράκης) με τον βυζαντινό οικισμό Πολύστυλον, που, κατά μία εκ-

1. «Θρακική παράδοσις περί αγίου Κωνσταντίνου», Λαογραφία, 2 (1910), σ. 201.

2. «Δεισιδαιμονίαι και δεισιδαίμονες συνήθειαι. (Έκ Γκιουμουλτζίνας τῆς Θράκης)», Λαογραφία, 2 (1910), σ. 405-432.

3. Ό.π., σ. 408 (αρ. 25) και σ. 419 (αρ. 25).

4. Για τα ψέματα της Πρωταπριλιάς και τις πιθανές ερμηνείες τους βλ. το άρθρο του Μηνά Αλ. Αλεξιάδη, «Το εθιμικό ψευδολόγημα της Πρωταπριλιάς», εφ. Το Βήμα της Κυριακής, 29 Μαρτίου 1992, σ. Β5.

5. «Θρακικαὶ παραδόσεις», Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος 1922, σ. 241-252.

6. Βλ. Ν. Γ. Πολίτη, Παραδόσεις, τόμ. Α' και Β', Βιβλιοθήκη Μαρασλή, Ἀθήναι 1904.

7. «Μπουλούστρα-Πολύστυλον», Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Ν. Χατζιδάκιν, Ἐν Ἀθήναις 1921, σ. 170-171.

δοχή, θεωρείται ότι κτίσθηκε στα ερείπια των αρχαίων Αβδήρων. (Ο Κυριακίδης υποστηρίζει ότι είναι δυνατό το όνομα Πολύστυλον να μεταβληθεί «γλωσσικώς» σε Μπουλούστρα και αυτό κάνει στο εν λόγω άρθρο του).

Μνημονεύω ακόμα το δημοσίευμα «Γλωσσογεωγραφικά Σημειώματα ἐκ Δυτικής Θράκης» (1923)¹. Εισαγωγικά αναφέρει τους λόγους που τον ώθησαν να ασχοληθεί και με τα γλωσσικά ιδιώματα της Δυτικής Θράκης και κατόπιν εκθέτει τις παρατηρήσεις και δίνει τα «σημειώματά» του για το γλωσσικό υλικό της συλλογής. Το υλικό αυτό συγκέντρωσε σε επιστημονικό ταξίδι του στη Δυτική Θράκη τον Αύγουστο του 1920 και το δημοσίευσε για πληρέστερη αξιοποίηση από τους ειδικούς γλωσσολόγους. Οι παρατηρήσεις του αφορούν φθογγολογικά, τυπολογικά και λεξιλογικά θέματα των ιδιωμάτων της Γκιουμουλτζίνας, Μαρωνείας, Φερρών και Σουφλίου.

* * *

Ιδιαίτερα σημαντικά είναι τα ιστορικά του δημοσιεύματα (συνολικά εννέα) για τη Θράκη. Το πρώτο απ' αυτά «Η Δυτική Θράκη και οι Βούλγαροι» δημοσιεύτηκε από τον «Σύλλογο πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων» το 1919². Με το βιβλίο αυτό ο Κυριακίδης αποδύεται στην προσπάθεια να αποδείξει την ελληνικότητα και την ιστορική συνέχεια της Δυτικής Θράκης από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα και παράλληλα υποστηρίζει την ανυπαρξία ιστορικών ή εθνολογικών δικαιωμάτων των Βουλγάρων σ' αυτή. Ενδεικτικό είναι το κεφάλαιο, στο οποίο επισκοπεί την εθνολογική κατάσταση των Θρακών³. Σ' αυτό χρησιμοποιούνται κείμενα από τις πηγές, στατιστικά και βιβλιογραφικά δεδομένα, λαογραφικό και τοπωνυμικό υλικό και διάφορα ιστορικά στοιχεία, που τεκμηριώνουν την αριθμητική, ποιотική και υλική υπεροχή του Ελληνισμού στη Θράκη σε σχέση με τους Βούλγαρους.

Το δεύτερο, σχετικό με τη Θράκη δημοσίευσμά του, είναι σύντομη μελέτη για «Τὸ Παπίκιον ὄρος» (1923)⁴, η οποία προσδιορίζει την ακριβή θέση του. Με τα στοιχεία που παραθέτει, υποστηρίζει ότι το ὄρος αυτό βρίσκεται πάνω από τα ερείπια της Μοσυνόπολης των Βυζαντινών (10. αι.), κοντά στην Γκιουμουλτζίνα, όπου σώζονται και τα ερείπιά της με το όνομα Μισίνε Καλεσί (= Κάστρο της Μεσήνης). Ακριβέστερα το Παπίκιον ὄρος

1. Λεξικογραφικόν Ἀρχεῖον τῆς Μέσης καὶ Νέας Ἑλληνικῆς, 6 (1923), σ. 362-387.

2. Στίλπωνος Π. Κυριακίδου. Ἡ Δυτική Θράκη καὶ οἱ Βούλγαροι, Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, Βιβλιοπωλεῖον Ἰωάννου Ν. Σιδέρη, Ἐν Ἀθήναις 1919.

3. Ὁ.π., σ. 25-111.

4. Αθηνά, 35 (1923), σ. 219-225.

τοποθετείται πάνω από τα ερείπια της πόλης αυτής, στα δυτικά του χωριού Σουσούρκειοϊ (σήμερα Σώστης).

Ακολουθεί η εργασία του «Θρακικά ταξίδια» (1931)¹, η οποία δίνει, με λεπτομερείς περιγραφές και τεκμηριωμένες πληροφορίες, την ιστορική εικόνα του Κάστρου της Μπουρούς ή Μπουρού Καλέ, το οποίο βρίσκεται στη βορειοδυτική άκρη της λίμνης Μπουρούς (αρχαία Βιστονίδα). Η εργασία συνοδεύεται από φωτογραφικό υλικό φρουρίων και βυζαντινών μονογραμμάτων.

Στη σειρά των «Βυζαντινών Μελετών» του συνέγραψε το 1939 πολυσέλιδη πραγματεία με τίτλο «Τὸ Βολερόν»². Στη μελέτη αυτή, αφού αντέκρουσε διάφορες γνώμες προηγούμενων ερευνητών, έδειξε ότι το Βολερό δεν ήταν πόλη αλλά γεωγραφική περιφέρεια, που αντιστοιχούσε περίπου με τη σημερινή Δυτική Θράκη (εκτός από την περιοχή του Έβρου). Ο Κυριακίδης παραθέτει εδώ όλα τα απαραίτητα στοιχεία, τα οποία διασαφηνίζουν τον ακριβή καθορισμό της περιοχής και τη διοικητική της ιστορία.

Το 1945 εξέδωσε το βιβλίο «Ὁ Ἑλληνικὸς ζωτικὸς χώρος ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερα»³, στο οποίο αρχικά ανέπτυξε την έννοια του ζωτικού χώρου γενικά και επισήμανε τα στοιχεία που τον διευρύνουν (κατακτητικός πόλεμος, εμπόριο, εργατική μετανάστευση, αποικισμός)⁴. Στη συνέχεια ανέλυσε τον Ελληνικό ζωτικό χώρο από την πρώτη εγκατάσταση των Ελλήνων στην Ελλάδα μέχρι σήμερα (μυκηναϊκοί χρόνοι, δωρική μετανάστευση, αρχαϊκή περίοδος, πέμπτος και τέταρτος αιώνας, ρωμαϊκοί και βυζαντινοί χρόνοι, τουρκοκρατία, απελευθέρωση, α΄ παγκόσμιος πόλεμος). Το βιβλίο, που περιέχει, όπως είναι αυτονόητο, και πληροφορίες για τον γεωγραφικό χώρο και την Ελληνικότητα της Θράκης⁵, το προόριζε ως ένα έργο μιας σειράς «ἐθνικῶν δημοσιευμάτων, τῶν ὁποίων ἀπώτερος σκοπὸς ἦτο πρῶτον μὲν ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῆς Βουλγαρικῆς προπαγάνδας, ἡ ὁποία προσεπάθει ν' ἀποδείξη ὅτι ὀλόκληρος ἡ Βόρειος Ἑλλάς εἶναι βουλγαρική, καὶ δεύτερον ἡ συγκεκριμένη διαμαρτυρία κατὰ τῆς παρὰ πάντα θεῖον καὶ ἀνθρώπινον νόμον παραδόσεως ὑπὸ τῶν Γερμανῶν Ἑλληνικοτάτων ἐπαρχιῶν εἰς τὴν βουλγαρικὴν βουλιμίαν καὶ κακουργίαν»,

1. Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος 1931, σ. 195-220.

2. «Τὸ Βολερόν», Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 3 (1939), σ. 291-494.

3. Εκδόθηκε στη σειρά «Ἱστορικὰ δημοσιεύματα διευθύνσεως ἱστορικῶν μνημείων καὶ ἀρχαιολογίας Γεν. Διοικήσεως Μακεδονίας» με τη φροντίδα του Εκδοτικοῦ Οἴκου Μιχ. Τριανταφύλλου (Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1945).

4. σ. 15-18.

5. σ. 29 καὶ 41-42.

όπως έγραψε στον πρόλογο του βιβλίου¹. Η μεταπολεμική δημοσίευση του βιβλίου οφείλεται σε απαγορευτική απόφαση της Γερμανικής λογοκρισίας, παρότι ήταν έτοιμο για εκτύπωση από το 1942².

Το 1946 δημοσίευσε τη διάλεξή του «Ἡ Θράκη κατά τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους»³, την οποία έδωσε (30 Μαρτίου 1940) στο Εμπορικό Επιμελητήριο της Θεσσαλονίκης. Εδώ παρουσιάζει το γεωγραφικό στίγμα της περιοχής και εξετάζει την ιστορική της διάσταση κατά τον Μεσαίωνα. Ο συγγραφέας θεωρεί τη Θράκη την περίοδο αυτή «προπύργιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατά τῶν ἀπὸ βορρᾶ κατερχομένων ποικιλωνύμων βαρβάρων»⁴.

Την ίδια χρονιά κυκλοφορεῖ το βιβλίο «Τὰ βόρεια ἔθνολογικά ὄρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ»⁵, το οποίο βασίζεται σε διάλεξη του Κυριακίδη στο συνέδριο της Θεσσαλονίκης για τα εθνικά δίκαια τον Οκτώβριο του 1945. Σκοπός της εργασίας αυτής είναι ο εθνολογικός χαρακτηρισμός των πληθυσμῶν εκείνων, οι οποίοι κατοικοῦν στα βόρεια σύνορα των Ελλήνων. Ο Κυριακίδης αναφέρεται επίσης εδώ και στην εθνολογική εικόνα της Βόρειας Ελλάδας στους τελευταίους αἰῶνες της Βυζαντινῆς αυτοκρατορίας. Ειδικότερα για τη Θράκη θα υποστηρίξει, ὅτι ολόκληρη μέχρι τον Αἴμο είναι ελληνική εκτός ἀπὸ τη Ροδόπη, «ὅπου ὁ πληθυσμὸς εἶναι σύμμεικτος ἐκ Σλάβων, Ἑλλήνων, Οὔζων καὶ Οὔγγρων, μὲ ἐπικράτησιν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ κάστρα»⁶. Καὶ στον επίλογο της εργασίας του θα ἐπισημάνει ἐμφαντικὰ «ὅτι τὰ ἔθνολογικά ὄρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔν τε τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Θράκῃ ὑπῆρξαν καὶ κατά τὸν μέσον αἰῶνα καὶ κατά τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀπέκτησεν οὗτος κατά τοὺς ἐνδόξους χρόνους τῶν Μακεδόνων. Ἡ παρεμβολὴ ὀλιγανθρώπων τινῶν σλαβικῶν φύλων καὶ ἄλλων ἐποίκων δὲν ἴσχυσε νὰ ἀλλοιώσῃ σωματικῶς τὴν ἔθνολογικὴν σύστασιν τῶν ἀπὸ χιλιετηρίδων Ἑλληνικῶν χωρῶν, τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας. Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ ὁ Ἑλληνικὸς βυζαντινὸς πολιτισμὸς ἐξακολουθεῖ νὰ πνέῃ ἀκόμη εἰς τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλλη-

1. σ. 3. —Πρὸβλ. καὶ Ἀλκης Κυριακίδου-Νέστορος, Ἡ θεωρία της Ελληνικῆς Λαογραφίας: Κριτικὴ ἀνάλυση, Ἐταιρεία Σπουδῶν Νεοελληνικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ Γενικῆς Παιδείας, Αθήνα 1978, σ. 129.

2. σ. 3. —Πρὸβλ. καὶ Ἀλκης Κυριακίδου-Νέστορος, ὁ.π.

3. Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Ἐπιστημονικοῦ Ἐπιμελητηρίου, 12 (1945-1946), σ. 49-62.

4. Ὁ.π., σ. 62.

5. Στὴ σειρά «Εθνικὴ Βιβλιοθήκη», αρ. 2, της Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν (Θεσσαλονίκη 1946).

6. Ὁ.π., σ. 48-49.

νες εξημέρωσαν και εξεπολίτισαν, ἄφθονον δ' Ἑλληνικὸν αἷμα ρέει εἰς τὰς φλέβας τῶν σήμερον ἀλλογλώσσων καὶ ἐν πολλοῖς ἀπλάστων κατοίκων. Μόνον ἡ βία καὶ ἡ πλεονεξία ἀρπάγων γειτόνων καὶ κυρίως ἡ ἀδικία τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς ἀπεστέρησαν τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τῆς κληρονομίας τῶν προγόνων του»¹. Γίνεται φανερό, ὅτι ὁ λαογράφος Κυριακίδης, αποφασισμένος νὰ υπερασπίσει τὰ ἀμφισβητούμενα ἀπὸ τὶς ἐπεκτατικὲς τάσεις τῶν γειτόνων ἐλληνικὰ δίκαια, προσφεύγει στο περισσότερο στέρεο ἔδαφος τῆς Ἱστορίας, ὡς τὸ σημεῖο νὰ δίνει κείμενα ποὺ καὶ ἀκραιφνέστερα ἱστορικὰ μποροῦμε νὰ τα ονομάσουμε.

Ἰδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει καὶ ἡ ἐργασία τοῦ Κυριακίδη «Ὁ Μομτσίλος καὶ τὸ κράτος του», ποὺ δημοσιεύτηκε τὸ 1950². Ἀποτελεῖ ἐπιστημονικὴ ἀπάντηση τοῦ συγγρ. στο (προκλητικὸ) υπόμνημα *Memorandum du Comité Exécutif de l'Organisation de Thrace en Bulgarie*, ποὺ υπέβαλε κάποια Κεντρικὴ Ἐκτελεστικὴ Επιτροπὴ τῆς Θράκης (ἐδρα Βουλγαρία) πρὸς τὸν Γάλλο ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν τὸ 1946. Στὸ υπόμνημα αὐτό, ποὺ εἶχε συνταχθεῖ δῆθεν γιὰ λογαριασμὸ 350.000 Βουλγάρων προσφύγων τῆς Θράκης, παρουσιαζόταν, μετὰξὺ ἄλλων, καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Μομτσίλου (1343) ὡς δῆθεν ἀπόδειξη τῶν ἰσχυρισμῶν τοὺς στὴν προβολὴ Βουλγαρικῶν δικαιωμάτων στὴν Ἑλληνικὴ Θράκη. Ὁ Κυριακίδης, στηριζόμενος ἔστους Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς Ἰωάννη Καντακουζηνό καὶ Νικηφόρο Γρηγορά, ἐξιστόρησε τὴν περίπτωσι τοῦ Βούλγαρου μεσαιωνικοῦ ληστή Μομτσίλου, ἡ ὁποία ἔχει συνοπτικὰ ὡς ἐξῆς:

Ὁ Μομτσίλος, λόγω κακουργημάτων πράξεων, ἐκδιώχθηκε ἀπὸ τὴ Βουλγαρία καὶ προσεταιρίσθηκε τοὺς Βυζαντινοὺς. Στὴ Σερβία, ὅπου κατέφυγε, γνωρίσθηκε πιθανῶς μετὰ τὸν Καντακουζηνό καὶ προσχώρησε στὶς δυνάμεις τοῦ, ποὺ ἦταν σὲ ἐμφύλιο πόλεμο μετὰ τοὺς Παλαιολόγους. Ὁ Καντακουζηνὸς διόρισε τὸν Μομτσίλο ἀρχοντα τῆς περιοχῆς, βόρεια τῆς Ξάνθης (ἡ κατὰ Καντακουζηνὸ Μερόπη), γιὰ νὰ κακοποιεῖ τὶς πόλεις ποὺ δὲν συντάσσονταν μετὰ τὸ μέρος τοῦ. Ὁ ευεργετημένος ὁμως ληστής γρήγορα μετεστράφη ἀφού πολέμησε ἐναντίον τοῦ Καντακουζηνού, στο πλευρὸ μάλιστα τοῦ ἀντιπάλου τοῦ Ἰωάννη Παλαιολόγου. Παράλληλα, ἐκμεταλλεμένος τὴν ἐμφύλια σύρραξη τῶν δύο Βυζαντινῶν, αυτοανακηρύχθηκε ἀνεξάρτητος πολεμῶντας τῶρα καὶ τοὺς δύο. Ἐτσι συνέχισε τὴν λεηλασίαν Θρακικῶν πόλεων μετὰ ἀποτέλεσμα νὰ υποτάξει καὶ τὴν Ξάνθη, ὅπου καὶ κατοίκησε. Τελικὰ ὁ Καντακουζηνός, μετὰ τὴ βοήθεια καὶ τοῦ Τούρκου φίλου τοῦ, ἀρχοντα τῆς Σμύρνης Ἀμούρ, νίκησε τὶς δυνάμεις τοῦ Μομτσίλου καὶ

1. Ὁ.π., σ. 65-66.

2. Μακεδονικά, 2 (1950), σ. 332-345.

ο Βούλγαρος κακοποιός σκοτώθηκε στη μάχη του Περιθωρίου. Έτσι ο Καντακουζηνός έγινε κύριος της περιοχής.

Το τελευταίο σχετικό βιβλίο του Κυριακίδη αναφέρεται αποκλειστικά στην ιστορία της Θράκης και εκδόθηκε το 1960¹. Περιλαμβάνει τρεις διαλέξεις: α) 'Ο 'Ελληνισμός τῶν συγχρόνων Θρακῶν (αφορά στην καταγωγή των σημερινών κατοίκων της Θράκης)², β) Η ιστορία της Ξάνθης³ και γ) Η ιστορία της Κομοτινής⁴. Όπως γράφει ο ίδιος στον πρόλογο του βιβλίου⁵, συνέθεσε τις διαλέξεις αυτές γιατί δεν υπήρχε —μέχρι τότε— σχετικό βιβλίο για την ιστορία της Θράκης και των πόλεών της. Η πρώτη πάλι διάλεξη γράφτηκε εξαιτίας της σύγχυσης που επικρατούσε στους σύγχρονους (λόγιους) Θράκες σε σχέση με τους αρχαίους Θράκες, προς τους οποίους συσχέτιζαν τους σύγχρονους, χωρίς να ληφθεί υπόψη το μακροαίωνα ιστορικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ τους⁶.

* * *

Τα αρχαιολογικά ενδιαφέροντα του Κυριακίδη αποτυπώνονται σε δύο σύντομα άρθρα, τα οποία δημοσίευσε το 1941 και το 1962. Το πρώτο, με τίτλο «Σισίννιος στρατηγός 'Ελλάδος»⁷, εξετάζει εικονομαχικό μολυβδόβουλλο του Η' και Θ' αι., το οποίο βρέθηκε σε ανασκαφικές εργασίες του καθηγητή Κ. Α. Ρωμαίου στη Βεργίνα. Το μολυβδόβουλλο αυτό, που του παραχωρήθηκε για δημοσίευση από τον Ρωμαίο, αναφέρεται συντομογραφικά στην πίσω όψη του σε κάποιον «Σισίννιο, πρωτοσπαθάριο καὶ στρατηγὸ 'Ελλάδος». Ο Κυριακίδης επιχειρεί με ορισμένους συλλογισμούς να ταυτίσει το όνομα αυτό με τον Σισίννιο Τριφύλλη, ο οποίος το 799 ήταν στρατηγός της Θράκης.

Το δεύτερο άρθρο «'Επιγραφή ἐπὶ νεολιθικοῦ ὄστράκου ἐκ Θράκης» δημοσιεύτηκε τὸ 1962⁸ και εξετάζει πέντε χαραγμένα (γράμματα) που γράφτηκαν a posteriori σε μικρό ὄστρακο. Το ὄστρακο βρέθηκε σε ανασκαφή του 1929-1930, που έκανε ο ίδιος ο Κυριακίδης (με τη συνεργασία του κα-

1. Περί τὴν ἱστορίαν τῆς Θράκης: 'Ο 'Ελληνισμός τῶν συγχρόνων Θρακῶν — Αἱ πόλεις Ξάνθη καὶ Κομοτινή. 'Εταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Ἴδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, Θεσσαλονίκη 1960.

2. 'Ο.π., σ. 9-23.

3. 'Ο.π., σ. 27-43.

4. 'Ο.π., σ. 47-64.

5. 'Ο.π., σ. 5.

6. 'Ο.π., σ. 5-6.

7. 'Αρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ. 'Επίμετρον Στ' τόμου: 'Επιτύμβιον Χρήστου Τσουντα, Ἀθῆναι 1941, σ. 680-683.

8. 'Ελληνικά, 17 (1962), σ. 71-74.

θηγητή Στρατή Πελεκίδη) στο χωριό Παραδημή της Κομοτηνής¹. Το όστρακο προέρχεται από χείλος χειροποίητου αγγείου. Τα χαραγμένα γράμματα είναι πέντε (σε δύο σειρές) και ο συγγρ. πιθανολογεί ότι είναι Κρητικά.

*

Στα Θρακικά (ιστορικά) δημοσιεύματα του Κυριακίδη μπορεί να συναριθμηθεί και ένα άρθρο του (1928), που αφορά ταξιδιωτικές εντυπώσεις και πληροφορίες του Γάλλου καπουκίνου και περιηγητή Robert de Dreux από το ταξίδι του στη Θράκη (1666)². Ο Robert de Dreux, παρότι δεν ανήκει στις τάξεις των μεγάλων περιηγητών³, είναι φιλομαθής και περιεργός και ενδιαφέρεται για αρχαία κατάλοιπα και την κατάσταση των κατοίκων της εποχής.

* * *

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι ο Κυριακίδης, άριστος μαθητής ενός μεγάλου διδασκάλου, άρχισε από φοιτητής να δημοσιεύει λαογραφικές εργασίες με θέματα από τη γενέτειρά του Θράκη και μάλιστα στο πιο έγκυρο περιοδικό, τη «Λαογραφία», που είχε ιδρυθεί τον προηγούμενο χρόνο (1909). Οι εργασίες ωστόσο αυτές δεν είναι πολλές ούτε επεκτείνονται στη μελέτη λαογραφικών φαινομένων. Είναι απλές περιγραφές εθιμικών εκδηλώσεων —δίκηνη φοιτητικών εργασιών—, έχουν πάντως συνταχθεί ύστερα από αυτοψία και οπωσδήποτε διασώζουν παλαιά κείμενα και έθιμα (κυρίως της Κομοτηνής), συνοδεύονται από κριτικές παρατηρήσεις και διακρίνονται για την περιγραφική ακρίβεια⁴. Η απουσία άλλων λαογραφικών εργασιών για τη Θράκη οφείλεται πιθανόν στις πολλές άλλες

1. Η ανασκαφή αυτή έφερε στο φως 240 περίπου αγγεία διάφορων μεγεθών και σχημάτων. Η μελέτη όμως των ευρημάτων καθυστέρησε και, λόγω του πολέμου που κηρύχθηκε στο μεταξύ, σταμάτησε εντελώς. Ο Κυριακίδης ωστόσο πρόλαβε να κάνει σύντομη ανακοίνωση γι' αυτά στα Πεπραγμένα της Πρυτανείας Βιζουκίδη. Βλ. σχετικά Στίλπωνος Π. Κυριακίδη, «Έκθεσις περί τῶν ἐν Κομοτινῇ ἐνεργηθεισῶν προϊστορικῶν ἀνασκαφῶν», στο: Έκθεσις πεπραγμένων τῆς Πρυτανείας Π. Βιζουκίδου κατὰ τὸ πανεπ. ἔτος 1931-32, Θεσσαλονίκη 1934, σ. 33-34. Βλ. και του ίδιου, «Έπιγραφὴ ἐπὶ νεολιθικοῦ ὄστράκου ἐκ Θράκης», Έλληνικά, 17 (1962), σ. 71.

2. «Ο καπουκίνος Robert de Dreux στη Θράκη στα 1666», Θρακικά, (1928), σ. 106-115.

3. Για τους περιηγητές γενικά βλ. το έργο του Κυριακού Σιμόπουλου, Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα, Δημόσιος και ιδιωτικός βίος, λαϊκός πολιτισμός, Εκκλησία και οικονομική ζωή, από τα περιηγητικά χρονικά. Τόμ. Α' 333 μ.Χ. —1700, Αθήνα 1970 και 1972². —Τόμ. Β' 1700-1800, Αθήνα 1973. —Τόμ. Γ' 1 1800-1810, Αθήνα 1975. —Τόμ. Γ' 2 1810-1821, Αθήνα 1975.

4. Πρβλ. και Δ. Α. Πετρόπουλου, «Νεκρολογία: Στίλπων Π. Κυριακίδης», Λαογραφία, 21 (1963-64), σ. 566.

ερευνητικές απασχολήσεις του, στα πανεπιστημιακά καθήκοντά του και τις συνακόλουθες διοικητικές υποχρεώσεις, αν μάλιστα αναλογισθούμε ότι ο Κυριακίδης «στάθηκε ένας από τους κυριότερους, αν όχι ο κυριότερος εργάτης στον πυρετό της δημιουργίας»¹ του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Εντούτοις ο Κυριακίδης αφιέρωσε μεγάλο μέρος της ερευνητικής του δραστηριότητας στην ιστορία της Θράκης. Κι αυτό γιατί, προερχόμενος από υποδουλωμένη ελληνική περιοχή που την εποφθαλμιούσαν οι Βόρειοι γείτονες, κατενόησε εγκαίρως ότι μόνη η λαογραφική έρευνα δεν μπορούσε να δώσει τα απηκριβωμένα εκείνα στοιχεία, τα οποία θα έδειχναν την ελληνικότητα της γενέτειράς του². Γι' αυτό επιδόθηκε με πάθος στη συγγραφή (πρωτότυπων) σχετικών μελετών³, που είχαν διεθνή απήχηση, αν και κάποτε η κριτική δεν του χαρίζεται σε βιβλιογραφικές ελλείψεις⁴.

Οι ιστορικές μελέτες του Κυριακίδη συντάχθηκαν για την αντίκρουση ανιστόρητων θέσεων και χαρακτηρίζονται από εγκυρότητα και επιστημονική αλήθεια. Ο ίδιος παρατήρησε σχετικά: «Μή νομίζετε όμως ότι ο έθνικος φανατισμός με παρέσυρεν εις τὸ σημείον νὰ ἀποκρύψω ἢ νὰ στραγγάλισω τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν. Εἶναι τόσον πολλαὶ αἱ μαρτυρίαι τοῦ παρελθόντος περὶ τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, ὥστε ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔλθουν αὐταὶ καταλλήλως εἰς φῶς, διὰ νὰ ἀνατραποῦν τὰ ἐπιστημονικὰ ψεύδη, τὰ ὁποῖα ἀπὸ ἐτῶν συστηματικῶς ἐχάλκευσαν καὶ ἐσώρυσαν οἱ ἀμείλικτοι ἐχθροὶ τῆς πατρίδος μας. Καὶ ἔργον τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων εἶναι νὰ φέρουν ταύτας εἰς φῶς, χωρὶς νὰ διατρέχουν οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον κίνδυνον κιβδηλεύσεως τῆς ἐπιστήμης»⁵.

1. Βλ. σχετικά Ι. Θ. Κακριδῆ, «Λόγοι», στον Τιμητικό Τόμο «Προσφορά εἰς Στίλπωνα Π. Κυριακίδη», Θεσσαλονίκη 1953, σ. 8.

2. Βλ. και Δ. Α. Πετρόπουλου, ὅ.π., σ. 567.

3. Βλ. Ι. Θ. Κακριδῆ, ὅ.π., σ. 10.

4. Βλ. σχετικά F. D[ölger], *Byzantinische Zeitschrift*, 43 (1950), σ. 192-193.

5. Βλ. σχετικά Στίλπωνος Π. Κυριακίδου, «Λόγος», στον τιμητικό τόμο «Προσφορά εἰς Στίλπωνα Π. Κυριακίδη», Θεσσαλονίκη 1953, σ. 24.

ABSTRACT

STILPON P. KYRIAKIDIS AND THRACE

by

Minas Al. Alexiadis

1994, marks the commemoration of the 30th anniversary (1964) of the death of the distinguished professor of Folklore at the University of Thessaloniki, Stilpon Kyriakidis. He was born in Komotini, Thrace, in 1887.

This anniversary in conjunction with the first Symposium of Anthropology organized by the city of Komotini and the Department of History and Ethnology at the Demokriton University of Thrace, and dedicated to the memory of prof. Kyriakidis (and to his daughter Alki Kyriakidis - Nestoros, professor of Folklore at the University of Thessaloniki) brings forward, at the proper time, Kyriakidis' contribution to the Greek Culture in general.

The present paper, which for objective reasons could not have been exhaustive, limits itself only to the pointing out of Kyriakidis' contribution and to the analysis of his written works on Folklore, History and Archaeology of Thrace.

University of Athens
Department of Education
Section of Humanities Studies

